

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף בכיר השירות הפסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה
היחידה למיניות ומניעת פגיעה בילדים ובני נוער

ערכה למניעת התנהגות מינית מסכנת ולמניעת ניצול מיני בקרב בני נוער

שיצור חשוק
באהיות
יקר ערכי
מלאן והואן

"אדם חייב לעשות
למען האחרים ולא
להעלים עין; אם
הוא רואה שריפה,
עליו לנסות ולכבות
אותה; אם אין
ברשותו דלי מים,
הוא יכול להשתמש
בכוס; אם אין לו
כוס, יש לו כפית,
לכל אחד יש
כפית."

עמוס עוז

משרד החינוך
המינהל הפדגוגי
אגף בכיר השירות הפסיכולוגי ייעוצי
אגף תכניות סיוע ומניעה
היחידה למיניות ומניעת פגיעה בילדים ובני נוער

תת פרק לכיתות י"א – י"ב
במסגרת שיעורי "כישורי חיים"
חוברת זו מיועדת במיוחד לעבודה עם בני נוער בסיכון גבוה

כתיבת רקע תיאורטי ויישומי -

הילה סגל, איריס (מנדה) בן יעקב ונטע ידיד

כתיבת שיעורי כישורי חיים -

אורית ברג

סיוע ביבליוגרפי -

יפעת זץ

קראו והעירו -

חנה שדמי, עינב לוק, שוש צימרמן, ענת רצון, איריס הלמן, חני הלוי, אשרת
וילנאי, יפעת זץ

ירושלים, תשע"ט - 2019

מה בערכה?

פתח דבר.....עמוד 4

רק עת'אורטי ויישומי - בין יחסי אינטימיים מיטיבים, התמודדות עם
מצבי פיתוי ועד התנהגות מינית מסכנת.....עמוד 5

חמישה שיצורי כיסורי חיים בנושא - מוצרכות בהתנהגות מינית מתוק
פיתויים או לחצים.....עמוד 13

פתח דבר

אנשי חינוך יקרים,

ניהול שיח עם מתבגרים אודות מיניות, יחסים וזוגיות הוא משימה חינוכית התפתחותית חשובה. חשיבותה אף מתחדדת כאשר אנו מבינים שבקרב תלמידינו יש תלמידים ותלמידות אשר נקלעים למצבי חיים בהם, במצוקתם, הם בוחרים בהתנהגויות מיניות שמסכנות אותם מבחינה גופנית, רגשית וחברתית, וחושפות אותם לסכנות ניצול ופגיעה.

חשיפה לתכנים ולאירועים שאינם מותאמים לגיל ובכללם תכנים פורנוגרפיים, מקנה לילדים ולבני הנוער מידע מעוות ומסולף לגבי קשר זוגי, תפקידי מגדר, מגע מיני ויחסי מין, ולגבי מושגים כמו הדדיות, רצון והסכמה. אנו מוצאים קשר בין החשיפה המוקדמת לתכנים כגון אלו לבין פעילות מינית מוקדמת ולא מוגנת ולבין התנהגות מינית פוגעת.

שיח רלוונטי עם תלמידים יעסוק בהבדל שבין התנהגות מינית בריאה ולגיטימית לבין התנהגות מינית מסכנת ומסוכנת, ויאפשר לתלמידים להכיר בזכותם לחוות חוויות בין-אישיות בטוחות, מכבדות ומותאמות לצרכיהם. השיח יקנה להם כלים לזיהוי הכוחות הטמונים בהם, להעלאת הדימוי והערך העצמי שלהם, ויסייע להם לבסס תחושת זכות להגנה, לביטחון ולחירות אישית. קיומו של שיח רלוונטי יעניק לתלמידים כלים לזיהוי מצבי פגיעה וניצול גם כאשר הם אינם כרוכים באלימות הנראית לעין, ויחדד עבורם את הצורך, העיתוי והדרך לפנות לעזרה לעת מצוא.

שיח בנושאים רגישים מחייב הכנה מקדימה ובירור עמדות עצמי, וכן היוועצות עם אנשי המקצוע בבית הספר ולעתים אף מחוצה לו. ביסוס שיח רלוונטי בנושא מיניות יביא אתו תקשורת טובה וכנה בין התלמידים לבין עצמם ובין לבין הצוות. התלמידים ילמדו לזהות את אנשי ונשות החינוך, המאפשרים שיח פתוח וכנה, ככתובת לפנייה ולסיוע.

אנו מקווים שהשיח עם התלמידים בהשראת ערכה זו, יסייע להם ללמוד **שיעור חשוב בלהיות יקר ערך, מוגן והוגן**, ולהבין כי הם ראויים לקשרי רעות וחברות מיטיבים, אשר מתקיימים במרחב מוגן, ונובעים מלב שלם ומבחירה שלמה.

בכבוד ובהערכה

עינב לוק
מנהלת אגף תכניות סיוע ומניעה, שפ"י

חנה שדמי
מנהלת שפ"י

רקע תיאורטי ויישומי

בין יחסים אינטימיים מיטיבים, התמודדות עם

מצבי פיתוי ועד התנהגות מינית מסכנת

מאת - הילה סגל, איריס (מנדה) בן יעקב ונטע ידיד

כולנו מאחלים לתלמידים שלנו לצמוח ולהתפתח וקבוצה הצת לחוות קשר
לואי המתבסס על יחסים משמעותיים, הדדיים ובריאים. כולנו היינו רוצים
למצות שהמצב האינטימי שהם יחוו, בלמען הנכון, יהווה ביטוי של יחסים
אינטימיים המבוססים על בשלות, כבוד, אמון ואהבה.

כמבוגרים, שחונכו אולי על הגישה לפיה מיניות היא עניין ש"השתיקה יפה לו", חשוב שנבין
כי המציאות של בני הנוער בעידן הנוכחי שונה בתכלית, וכי ניתן וצריך לדבר על מיניות ויחסי
מין ולהנכיח עמדה חינוכית ערכית. בין שלל המסרים והתפיסות המציפים את רחבי המדינה
ורשת האינטרנט, עלינו להציב עבור בני הנוער, הנמצאים בראשית הדרך של יחסים זוגיים,
מגדלור של ערכים.

**היכן משרטטים את הקו בין התנהגות מינית בריאה ולגיטימית ובין התנהגות מינית
מסכנת ומסוכנת?**

**מה בין מידע סטטיסטי קיים אודות בני נוער שמקיימים מגע מיני בעבור תמורה חומרית
או תמורה אחרת ובין התלמידים שלנו, אותם אנו פוגשים יום יום?**

**מה תפקידנו באשר לאותם תלמידים בסיכון גבוה, המעורבים בהתנהגויות מיניות שיש
בהן סיכון לניצול ולפגיעה, כאלה המעורבים במין תמורת תשלום או תמורה ואחרים
המזמינים חשפנית למסיבה או צורכים שירותי מין?**

מטרת הצרכה שלפניכם: "שיצור חשף בלהיות יקר צדק מואן והואן -
מאורבות בהתנהגות מינית מתוך פיתויים ולחצים", היא לצסוק בתכנים

שרלוונטייט לצולאמט על המתבגרים - יחסים, אינטימיות, קשר ואיניות, ולצאת בטווח שבין התנהגות בריאה וחילופית לבין התנהגות מינית מסכנת ובכזל - יחסים מיניים בעבור תאמול כלשהוא, ראשי, חומרי או כספי.

רקע

התנהגות מינית קשורה קשר הדוק לתפיסות חברתיות ולקונטקסט תרבותי. לסביבה תפקיד מכריע בעיצוב התנהגות בריאה, חברתית ומינית ומנגד, יש לה גם תפקיד מרכזי בעיצוב עמדות ותפיסות כלפי התנהגויות מיניות שיש בהן סיכון וניצול.

המבוגרים המשמעותיים, ההורים והמחנכים, שהתבגרו בעולם שבו המיניות הייתה מוצנעת, מוחבאת ומושקת, עדים יותר ויותר להתנהגויות מיניות ולנורמות חברתיות בקרב מתבגרים, שיש בהן סיכון ופגיעה. הפערים בין המבוגרים ובין המתבגרים בתחום המיניות בולטים גם בנוגע ליכולת המבוגרים להקנות ידע. בעבר תפקידו של איש/ת החינוך היה לזמן את הידע בפני התלמידים. כיום, כמו בכל תחום, נוכח ההצפה הקיימת, ובוודאי בנושא המיניות, תפקידם החינוכי הוא בעיקר לקיים שיח, לתווך, לתקן עיוותי חשיבה ולשים סימני שאלה על הנחות יסוד שהתקבעו לגבי מגדר ומיניות. לצד השיח עם כלל התלמידים יש לאתר תלמידים במצוקה ולסייע להם.

מול הצורך בקיום שיח בנושאים מורכבים, עולים האילוצים המעכבים אותו - העומס התמידי, הנושאים הרבים והחשובים שיש לדון בהם בכיתה, רגישות הנושא והמבוכה הקיימת בהעלאתו.

שיח בנושאים רגישים מחייב הכנה מקדימה ובירור עמדות עצמי, וכן היוועצות עם אנשי המקצוע בבית הספר ולעתים מחוצה לו. אנו מאמינות כי ביסוס שיח רלוונטי בנושא מיניות יביא אתנו תקשורת טובה וכנה בין התלמידים לבין עצמם ובינם לבין הצוות. התלמידים ילמדו לזהות את אנשי ונשות החינוך המאפשרים שיח פתוח וכנה ככתובת לפנייה ולסיוע. מעל לכל, העלאת לדיון של מצבים מורכבים ורגישים עשויה להביא לשינוי של ממש בתפיסות התלמידים ובהתנהגותם.

כיצד בני נוער רוכשים כיום את ידע על יחסים ועל מיניות?

נראה כי כיום בני הנוער רוכשים את עיקר הידע שלהם אודות מיניות מהמדיה. הם חשופים במדיה לתכנים מיניים, לעתים בוטים, המשפיעים ומעצבים את תפיסותיהם ועמדותיהם.

מחקרים עדכניים מלמדים שהרוב המוחלט של המתבגרים (92%) חשופים לפורנוגרפיה. חלקם נחשפו לכך תחילה מבלי להתכוון וחלקם צופים בפורנוגרפיה יותר מפעם אחת בשבוע (מור, 2012¹). כ- 88% מהסצנות בסרטי הפורנו מכילות אקט של אלימות ומחצית מהסצנות כוללות אלימות מילולית ופיזית קשה. הפורנוגרפיה מנתקת בין מין לרגשות, מעודדת ניצול וביזוי של אנשים ובמיוחד של נשים ומקדשת את העונג הפיזי גם כשהוא כולל כפייה ואלימות. ממצא ממחקרה של מור מעלה, כי רק 27% מהנערים במדגם סברו שנערה שמקיימת יחסי מין בשרשרת עם קבוצה של בנים, עושה זאת מתוך מצוקה נפשית ולא מרצון חופשי. 34% היו משוכנעים שהנערה באמת בוחרת ביחסים מיניים חוזרים עם הקבוצה, ו- 39% לא היו בטוחים.

החשיפה המתמדת לתכנים פורנוגרפיים מקנה לילדים ולבני הנוער מידע מעוות ומסולף לגבי קשר זוגי, תפקידי מגדר, מגע מיני ויחסי מין, ולגבי מושגים כמו הדדיות, רצון והסכמה². חשיפה זו הינה אחד הגורמים להתנהגות מינית פוגעת ולפעילות מינית מוקדמת ולא מוגנת.

יש לזכור שמדובר בתופעה רווחת, אשר היא נצוּת על־ידי המבוגרים, הורים ואחנכים, מלגות אותה ולהעמיד מולך אלטרנטיבה מבוססת דיאלוג וצבירה חינוכית מתמשכת, משמעה השארת הילדים ובני הנוער חשופים להשפעת הפורנוגרפיה ולמסריה.

התנהגות מינית מסכנת ומסוכנת

חשיפה למיניות ולמסרים פורנוגרפיים, משפיעה ומעצבת כאמור את עמדותיהם של בני הנוער ואת התנהגותם. על אף שהמחקרים אינם חד משמעיים באשר להשפעת הפורנוגרפיה על התנהגותם של מבוגרים ומתבגרים, ניתן לראות כיצד עמדות אלו קשורות לאופן שבו אנו כחברה מתקשים לזהות מצבי ניצול ופגיעה ולעתים אף נותנים להם לגיטימציה. יש לזכור כי על אף השפעתה המזיקה של הפורנוגרפיה, לא כל נער או נערה יפגעו על ידי אחרים או ינצלו בעצמם אחרים. יתרה מכך, רוב בני הנוער אינם פוגעים מינית

¹ מור, א' (2012). הרגלי הגלישה באתרים פורנוגרפיים בקרב בני נוער

² ראו עלון: "מתבגרים ופורנוגרפיה" לקט נתונים לקראת יום עיון בנושא התבגרות בעידן פורנוגרפי-צריכת

פורנוגרפיה והקשר להתנהגויות סיכון. נערך בידי "מכון חרוב", 2013.

ורובם ככולם שואפים לקשר זוגי משמעותי בשלב כזה או אחר בחייהם. עם זאת, עדיין תופעת הניצול והפגיעה המינית בקטינים הינה לצערנו תופעה קיימת. בשנים האחרונות אנו עדים לעלייה במספר המקרים המדווחים על פגיעה וניצול בין בני נוער. ניצול מיני וניצול מיני קבוצתי, שליחת תמונות עירום או תמונות של אקט מיני והפצתן ואף צריכת מין תמורת תשלום או מופעי חשפנות, הפכו לתופעה של ממש. חלק גדול מהמקרים מאותר על ידי מערכת החינוך וחלק אחר מתגלה בדיעבד. **קיים פער תודעתי בקרב המבוגרים ובוודאי בקרב בני הנוער, בין התנהגויות של פגיעה הנתפסת כאקט יזום, מכון ואליים ובין התנהגויות של ניצול מניפולטיבי, שלעתים מבלבלות אפילו את הקורבן ולרוב אינן נתפסות כפגיעה.** ידע וניסיון מצטבר של אנשי חינוך וטיפול מומחים בתחום מלמד כי יחסים של פגיעה וניצול ממוקמים בדרך כלל על תשתית של יחסי כוח. המקרים מדברים בעד עצמם: ניצול של נערה או נער בעלי צרכים מיוחדים בידי קבוצת נערים, ניצול של נערה או נער במצוקה חברתית, כלכלית או אישית על ידי מבוגר ועוד ועוד. כשאנו מזהים פערים כאלו, היכולים לבוא לידי ביטוי בהיבטים פיזיים, חברתיים, רגשיים וקוגניטיביים עלינו להתייחס לאפשרות שמתקיימים מצבי ניצול ופגיעה.

לאורך השנים מוכיחים מחקרים שבני נוער פונים במצבי פגיעה ומצוקה לחבריהם³. ואכן לאורך שנים פנינו אל בני הנוער כאל "שומרי סף" והדגשנו את חשיבות הפנייה למבוגר במצבים של פגיעה מינית בין קטינים ובכלל. המסר היה: "זו לא הלשנה אלא הצלה". **חשוב שנדע שכדי שיפנו וידווחו למבוגר, גם בני הנוער זקוקים להבנה ולכלים שיסייעו להם לזהות מצבים של פגיעה וניצול גם כאשר הם אינם כרוכים באלימות נראית לעין.**

יש לזכור כי ניתן לסייע במצבים בהם קטינים מעורבים ביחסים שיש בהם ניצול ופגיעה מינית, קשה ככל שתהיה. מחקרים מעידים כי להתערבות מתאימה, טיפולית ומערכתית יש ערך שיקומי רב.

גם בנוגע לקטינים בעלי התנהגות מינית פוגעת קיימים היום ממצאים מעודדים לפיהם טיפול אפקטיבי מצמצם משמעותית את היתכנותה של פגיעה נוספת⁴.

³ איזיקוביץ, צ' ולב-ויזל, ר' (2014). לקט נתונים- התעללות, הזנחה ואלימות כלפי ילדים ובני נוער בישראל: בין שכיחות לדיווח. אפידמיולוגיה של התעללות בילדים בקרב ילדים בישראל.

⁴ Hershkovitz, I. (2011). The effects of abuse on sexually intrusive behavior by children: An analysis of child justice records. Child Abuse & Neglect, 35(1), 40-49.

Chaffin, M., Berliner, L., Block, R., Cavanagh Johnson, T., Friedrich, W.N., Garza Louis, D., Lyon, T.D., Jacqueline Page, I., Prescott, D.S., Silovsky, J.F., (2008). Report of the ATSA task force on children with sexual behavior problems. Child Maltreatment, 13(2), 199-212.

כאנשי חינוך צומדים לרשותנו כלי עזר שונים לזיהוי ואיתור תלמידים בסיכון ככלל ומסיכון לפגיעה ולניצול מיני בפרט.⁵ מחקרים מהארץ ומהעולם מצידים כי סיקול מרכזי בפנייה של קטנים לעזרה יהיה "קשר טוב עם מבוגר שאני סומך עליו".⁶ משתנה זה מסמן אותנו, אנשי החינוך, ככתובת מתאימה.

בני נוער המקיימים מגע מיני בעבור תמורה ובני נוער המעורבים בזנות

מתפקידנו כאנשי חינוך לקדם מודעות ליחסים בריאים ומיטביים, המבוססים על הדדיות, הוגנות ומוגנות. תפקיד מרכזי נוסף הוא לאתר ולזהות מצוקות באשר הן. ככל שנאתר מוקדם יותר ונסייע בהתערבות הטיפולית המתאימה, נוכל לצמצם התנהגויות סיכון בכלל ומצבי סיכון חמורים בפרט.

לצד הרצון המתמיד לאתר סיכון בשלב מוקדם ככל שניתן, צוותים חינוכיים מוצאים את עצמם מתערבים בקרב בני נוער במצבי סיכון קשים ובתוך כך מלווים בני נוער המקיימים זה מכבר מגע מיני או יחסי מין בעבור תמורה. חשוב להדגיש שלא כל נער או נערה בעלי התנהגות מינית מסכנת יהיו מעורבים בזנות. עם זאת, מחקרים מלמדים כי בני הנוער "אותתו" והפגינו אותות מצוקה עוד הרבה לפני שהגיעו לאותו מצב המכונה בעל"מ⁷ "בחירה ללא ברירה".

על פי נתון הקיים כיום בידי המערכות המטפלות בילדים ובני נוער, ישנם בארץ מאות מתבגרים המקיימים מגע מיני בעבור כסף או תמורה אחרת. רובם ככולם נפגעו מינית בילדותם, מצויים במצוקה כלכלית ו/או חיים בהזנחה נפשית קשה. גורמים אלו יוצרים רמת סיכון גבוהה למעורבות בהתנהגויות פגיעה וניצול בזנות.

לפי דו"ח מרכז המחקר והמידע של הכנסת "ניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל"⁸ מ-2013, ומתוך הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל⁹ של המשרד לביטחון פנים

⁵ פיתוחים שונים שנעשו בתחום איתור וזיהוי ילדים ונוער בסיכון - אתר שפ"נט
⁶ 67.3% מבני הנוער שנדגמו במחקר הבא:

איזיקוביץ', צ' ולב-ויזל, ר' (2014). לקט נתונים- התעללות, הזנחה ואלימות כלפי ילדים ובני נוער בישראל: בין שכיחות לדיווח. אפידמיולוגיה של התעללות בילדים בקרב ילדים בישראל.

⁷ עמותת על"מ הנה עמותה הפועלת למען נוער במצבי סיכון ובתוך כך לנוער במצבי קצה. נציגי עמותת על"מ סייעו בהפקת ערכה זו.

⁸ רבינוביץ', מ' (2010). ניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל: מסמך לוועדת המשנה למאבק בסחר בסמים ולוועדה לזכויות הילד לקראת היום הבין-לאומי לזכויות הילד. מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

נדלה מתוך: https://www.knesset.gov.il/mmm/heb/MMM_Results.asp?CatId=13

ומשרד הרווחה, שפורסם באפריל 2016, זנות קטינים היא תופעה הקשה לאומדן ומדידה, ולכן מתבצעת לגביה הערכה מושכלת בלבד, לפי דיווחים של גופים טיפוליים. "לגורמים המטפלים בבני נוער בסיכון מוכרים כמה מאות קטינים הנתונים בניצול מיני מסחרי מדי שנה. ההערכה היא שיש עוד קטינים המנוצלים מינית באופן מסחרי שהמידע עליהם אינו מגיע לידי הגורמים המטפלים בתחום". "...תופעה זו קיימת במגוון קבוצות אוכלוסייה – יהודים וערבים, חילונים ודתיים, עולים חדשים, קטינים ללא מעמד אזרחי השוהים בישראל (שב"חים, מסתננים ומבקשי המקלט), להט"בים (הומואים, לסביות, טרנסג'נדרים וביסקסואלים)". "...גיל הכניסה של קטינים למעגל הניצול המיני המסחרי הולך ויורד עם השנים. במחקרים בארץ ובעולם נמצא כי טווח הגילאים הממוצע של כניסה לזנות עומד כיום על 11-17, כלומר תחילתו מתחת לגיל ההסכמה לקיום יחסי מין על-פי חוק."

"נוסף על זנות כאמצעי הישרדות – זנות על רקע של מצוקה קשה – מוכרת תופעה של זנות מזדמנת, הקיימת כיום גם בקרב מתבגרים ומתבגרות ממשפחות נורמטיביות שאינם נושרים ממערכת החינוך ותפקודם בחיי היום-יום עדיין אינו מלמד על מצוקה."

בני הנוער המצויים בסיכון לפגיעה ולניצול מיני מגיעים לשם כאמור מתוך מצוקה קשה וחסך עמוק. מושגים שלכאורה ברורים לכולנו כמו: אהבה, חברות וקשר מוצאים ביטוי מעוות ביחסים פוגעניים המנצלים את המצוקה והחסך. חלק מבני הנוער אינם ערים למצבם ולא רואים בעצמם מנוצלים. הם חווים אשליה של שליטה ואף "משדרים" זאת כלפי חוץ. הם חשים כי הם עצמאיים ובעלי יכולת לפרנס את עצמם ולדאוג לעצמם. ולצד זאת מבטאים מצוקה נפשית, חברתית וכלכלית.¹⁰

תפקידנו, כאנשי מערכת החינוך, לקדם מודעות ליחסי הכוחות האלוסיים
אל מולאות והולאות, אל הדדיות ואניעות פאיעה. אלנו לסייע לתלמידנו
להיות מצביע על ניצול ופאיעה ולהיאנצ מהם ככל שניתן.

⁹ סנטו, י' וכרמלי, א' (2016). [הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל](#). משרד הרווחה והשירותים החברתיים

והמשרד לביטחון פנים. נדלה מתוך:

https://www.gov.il/he/Departments/publications/reports/report_prostitution_in_israel_201

¹⁰ מתוך אתר על"מ – עמותת הפועלת למען נוער במצבי סיכון

יש להימנע מתיוג של בני הנוער המצורבים במצבי ניצול מיני ופגיעה, ולנסות
לסייע להם לחזור למסלול נורמטיבי. חשוב שגדע לזהות ולאתר את אותם
בני נוער ולהגיש להם את הסיוע לו הם זקוקים כתלמידים בסיכון ובסכנה
גבוהים במיוחד. איתור שכלה יקדם התערבות וטיפול מידיים ומהתאמה וזאת
במטרה להפסיק את הניצול ולמנוע פגיעה נוספת.

וכמה מלים לסיום..

השיח העוסק במין, על כל הטווח שבין מיניות בריאה לבין ניצול מיני, מעורר סוגיות
הקשורות באמון - אמון בין התלמידים לאיש או אשת החינוך, אמון בין ההורים לבין אנשי
החינוך. אמון שעל בסיסו ניתן "המנדט" לעסוק בנושאים אלה ולהעביר מסרים חינוכיים
בתחום זה בכיתה ובבית הספר.

המטרה, בחינוך למיניות בריאה ומניעת ניצול מיני, היא לאפשר שיח משמעותי שיגביר
מודעות וימנע פגיעה, קורבנות, בורות והשתקה.

הסוגיות בהן עוסקת הערכה "שיעור חשוב בלהיות יקר ערך מוגן והגון", מעלות את
החשיבות העצומה של ניהול שיח בנושא זה עם בני נוער. הן מדגישות את מקומה ההכרחי
של מערכת החינוך בהתערבות אחראית ומקצועית בנושא, בהשפעה על עמדות ובפיתוח
יכולות התמודדות ומסוגלות למוגנות אישית ולאחריות חברתית. התערבות כזו תסייע לבני
נוער במצוקה ולבני נוער בכלל ובכוחה להשפיע לטובה על החברה הישראלית כולה.

תכניות נוספות העומדות לרשותנו

- ["בעד עצמי" – ערכה העוסקת בעידוד דימוי עצמי ודימוי גוף חיוביים.](#)
- ["חברות וזוגיות ללא אלימות" – ערכה המיועדת לתיכון ועוסקת בטווח שבין יחסים בריאים בין המינים ועד ל"נורות אדומות" בקשר: עברית / ערבית](#)
- ["חברות וזוגיות ללא אלימות" – לקראת היום הבינלאומי לציון המאבק באלימות כנגד נשים 2017.](#)
- ["זה לא מין – זו פגיעה" - ערכה המיועדת לתיכון ועוסקת בפגיעה מינית קבוצתית. קישור לפרק ב' בערכה: הצעות לדיון עם תלמידים בנושא גבולות ההתנהגות המינית.](#)

חוזרי מנכ"ל רלוונטיים לנושא

- [חוזר מנכ"ל חובת הדיווח על עבירה בקטין על פי חוק וחקירת תלמידים כקרבתנות או כעדים, תשס"ט/3\(ב\), נובמבר 2008](#)
- [חוזר מנכ"ל התמודדות מערכת החינוך עם פגיעה מינית של תלמידים בתלמידים, תשס"א/2\(א\), 1999.](#)
- [חוזר מנכ"ל התמודדות מערכת החינוך עם פגיעת עובדי הוראה בתלמידים תשס"ג/6\(ב\), פברואר 2003.](#)

חמישה שיעורי כישורי חיים בנושא – מעורבות בהתנהגות מינית מתוך לחץ או פיתוי

”שיעור חשוב פלהיות יקר צרכ, מואן והואן”

כתבה - אורית ברג

כאנשי חינוך ברור לנו שאין זה קל ואין זה פשוט לדבר עם מתבגרים על מיניות. זה אף קשה הרבה יותר לדבר על מיניות בהקשר של לחצים ופיתויים. אז למה לדבר על זה? נדמיין לרגע את התרחיש הבא ...

כשהגעת לשיעור הבחנת שקבוצת תלמידות שקועה בוויכוח קולני. היה קשה להתחיל את השיעור ולהשיג את תשומת לבן וניכר היה שהן נסערות מאד. בסיום השיעור פנו אליך שתי בנות ובקשו לשוחח עמך בפרטיות. "המורה", התפתלו השתיים, "את יודעת ש א. מהכיתה המקבילה היא.. את יודעת, פשוט ש... אולי היא עושה קצת דברים לא מתאימים בשביל כסף..." "מה?!" את נדהמת, "מה אתן אומרות?" "כן, זה נכון, היא מסתובבת בחוץ וחוזרת הביתה מאד מאוחר... ראינו אותה עם חברות בנים, נוסעת מהמועדון... וחוזרת ונוסעת." ואז, בעוד המחשבות מתרוצצות בראשך, הן מסבירות לך ברצינות ש א. לא עושה את זה עם בן זוג קבוע, ושהיא מקבלת כסף או מתנות תמורת יחסי המין, ושאפילו אומרים שהיא עושה את זה עם ממש מבוגרים. ממש.

והאוזניים שלך? מבקשות שלא לשמוע. והלב שלך? מבקש שלא להאמין. והראש, מה הוא אומר? מה את אומרת? מה את עושה?

בישראל חיים נערים ונערות, גם מתחת לגיל 18, שמקיימים מגע מיני מסכן - יחסי מין אקראיים או קבועים תמורת כסף או מתנות, ונערים שצורכים שירותי מין.

הם מעטים והן מעטות, אך הם מבקשים שנראה אותם.

אולי הם לומדים בבית ספרך ואולי לא,

אבל הם בהחלט התלמידים של כולנו.

מה מניע נער או נערה לקיים יחסי מין תמורת כסף או מתנות? מה מניע נער או נערה לצרוך שירותי מין? תופעת הקצה המזעזעת היא **ביטוי של מצוקה. ביטוי לפגיעה בערך העצמי של אותם נערים ונערות. ביטוי לתחושת חוסר מוצא ולבדידות ולעיתים רבות גם ביטוי לחסר כלכלי הנחוזה כחסר קיומי.** הבחירה בהתנהגות זו נובעת פעמים רבות מחוויה פנימית של "אין ברירה".

אותם נערים ונערות **מבקשים שנפגוש אותם.** הם בוודאי **מבקשים** בראש ובראשונה להיות **מוגנים על ידינו המבוגרים** – הוריהם ומוריהם, אך הם גם **מבקשים שנעזור להם לפתח חוסן וכישורי התמודדות אישיים, כישורי חיים** שיעניקו להם את היכולת לקוות, להאמין בכוחם לשנות ולהשפיע על חייהם. כישורי חיים שילמדו אותם **לשתף, לפנות בבקשת עזרה, לדרוש הגנה ותמיכה.** כישורי חיים לקבל החלטות, להימנע מפיתויים ולעמוד בפני לחץ חברתי. כישורי חיים שיצמצמו את חווית ה"אין ברירה" וירחיבו את היכולת לזהות את האפשרות לבחור, להימנע מהתנהגויות מסכנות ולשמור על עצמם.

הם מבקשים **שנפגוש אותם כל פעם מחדש**, כשבייאושם הם חושבים שאולי הם אינם ראויים להגנה או לאהבה ולכן זה הגיוני שימכרו את גופם תמורת כסף. רגע אחד קטן לפני זה הם מבקשים מאתנו, המבוגרים המשמעותיים בחייהם, שנזכיר להם בכל דרך שאנחנו כאן לראות אותם ולהגן עליהם ושנאנחנו כאן כדי לעזור להם לפתח תחושת ערך עצמי גבוהה, תחושת שייכות ואמונה בזכותם לאהוב ולהיות נאהבים, בתוך מערכת יחסים הדדית, מכבדת ומוגנת.

למרות כל שתואר לעייל, נערים ונערות רבים בישראל, הנמצאים בשלב כזה או אחר של התבגרותם במצוקה ובחסך, מצליחים לגייס את כישורי החיים הנדרשים להתמודדות עם מורכבות חייהם.

באמצעות עבודה חינוכית אנו שואפים לפתח בקרב כלל התלמידים רגישות ואחריות חברתית ואישית, לפעול לקידום ערך כבוד האדם - כבוד האישה והאיש, כבוד הנער והנערה, כבוד הילדה והילד בחברה הישראלית. המעשה החינוכי מחייב התבוננות רחבה ברצף הקיים שבין ערכים, נורמות, צריכת פורנוגרפיה, ניצול חברתי וניצול מיני. אנו שואפים לפתח בנערות ובנערים את ההכרה בכבודם הסגולי של נשים וגברים כמו גם בחשיבות השוויון בין המינים, כתשתית למערכת יחסים וזוגית הדדית ורצויה.

ההתערבות באמצעות תכניות חינוכיות מתחילה מגיל צעיר ועוסקת בפיתוח כישורי חיים, חוסן נפשי, שוויון ערך האדם וכבודו ובניית עמדות מוסריות וערכיות. אנו מקווים כי דרך זו תשפיע ותצמצם התנהגויות סיכון של ניצול ופגיעה בכלל ושל אלימות מגדרית בפרט.

מה יהיו המסרים העיקריים שנרצה להעביר לבני הנוער בנושא?

- **אודות –** היו מודעים לעצמכם בכל החלטה בדבר התנהגות מינית ובפרט לגבי התנהגות מינית מול פיתוי או לחץ. שימו לב - מה טוב לכם? מה נכון עבורכם? מה מכבד אתכם? מה תרומתו ומה תפסידו? אף פעם אל תוותרו על הזכות להתבונן על עצמכם מהצד.
- **אחריות אישית –** עצרו רגע לפני. אל תפגעו באחרים. אל תנצלו אותם, אל תפתו אותם, אל תכאיבו להם. בדיוק כפי שאתם בודקים זאת לגבי עצמכם, בדקו את אותם היבטים גם לגביהם - שאלו את עצמכם מה טוב להם? מה נכון עבורם? מה מכבד אותם?
- **אסולות עצמית –** יש לכם את הזכות והכוח לדרוש מהזולת – אל תפגע ב, אל תנצל אותי, אל תפתה אותי, אל תכאיב לי.
- **אחריות חברתית –** אל תשתקו מול פגיעה בזולת. אם אתם עדים לנער או נערה שחווים ניצול ופגיעה, גם אם הם סבורים שלא כך הדבר, מצאו דרך לעזור להם לצאת ממעגל הניצול. דברו על כך עם מבוגר שיעזור להם ויעזור גם להפסיק את הפגיעה.
- **בחירה –** תמיד עומד לרשותכם **מרחב בחירה**. תמיד עומד לרשותכם **זמן להתלבט**. אל תתנו ללחץ או לפיתוי להסתיר מכם את חופש הבחירה. אתם אנשים שלמים וחזקים שבחרים מתוך שיקול דעת רחב. **תבחרו בבחירה** ואל תתנו ללחץ לבחור עבורכם. בכל הזדמנות בה מישהו מציע לכם פיתוי, מתנה, הבטחה תמורת התנהגות מינית ואתם נענים לזה אתם לא באמת בוחרים, גם אם הוא גורם לכם לחשוב שבחרתם. זהו ניצול וזו כפייה – **זו אשליית בחירה** – אל תתנו לה לבלבל אתכם.
- **לא מהססים להסס –** היסוס זה הפגנת כוח! היסוס מלמד על חופש בחירה, חופש התלבטות ויכולתכם לנהל את חייכם. אל תהססו להסס – היסוס טוב הופך את ההחלטה להרבה יותר שקולה ומושכלת, להרבה יותר מוחלטת.
- **אחריות האפולריס –** אתם עדיין נערים ונערות – אמנם חלקכם בעלי רישיון נהיגה ובקרוב תקבלו רישיון להגן על המדינה ולהצביע למוסדותיה ובכל זאת – אתם עדיין הילדים, בעוד המבוגרים שסביבכם הם בעלי האחריות והחובה להגן עליכם. לפיכך, אל תהססו! פנו תמיד למבוגר משמעותי שקרוב ללבכם, שתפו אותו, בקשו את מעורבותו. זה לא הופך אתכם לקטנים, להיפך זו ההוכחה שאתם בוגרים, שקולים ויודעים להגן על עצמכם. הביטו סביב על משפחתכם, על הצוות החינוכי בבית הספר ואם צריך פנו ללשכת הרווחה, לנציגי על"מ בעירכם, למחלקת החינוך,

לרופא/ת הילדים – מישו טוב עומד קרוב אליכם עכשיו – תזהו אותו ופנו אליו.
(והנה, גם אני כאן בשבילכם).

- **אמפתיה** – כולנו זקוקים לחסד. הנערים והנערות שסביבכם הם רגישים ואנושיים, בדיוק כמוכם. זכרו תמיד להתחשב ברגשותיהם, לכבד אותם, את עולמם ואת גופם. מי ייתן וגם אתכם יכבדו תמיד - בכל מקום ובכל זמן.
- **הכל "בר דיבור"** – *everything is talk-able*. בדיוק כמו השיחה שאנו מנהלים בשיעורי כישורי חיים, אפשר לדבר אתנו המבוגרים על כל נושא, בלי שנבהל וכלי שנחרוץ דין. ההבנה ש-הכל "בר דיבור" תלווה אתכם גם בהמשך, באירועי חיים נוספים, עת תתלבטו אם לשתף מישו.
- **אופטימיות** – אתם צעירים, אינכם לבד, האופק פתוח בפניכם... יש ימים קשים, יש טעויות ויש מחירים אך תמיד ומעל הכל יש את המחר ואת האפשרות שהדברים ישתנו לטובה, ושמשהו טוב יקרה.
- **חזות האלימות** – מיניות ויחסי מין בתוך קשר זוגי, הדדי ומכבד עשויים להיות חלק טוב ונעים בחייהם. בבוא הזמן הנכון, אל תוותרו על השגת קשר כזה. אין צורך להאיץ, כדאי להפעיל שיקולי דעת ולהתלבט. היו נאמנים לעצמכם ושמרו על הזכות להחליט מה נכון לכם בקשר לקשר.
- **התבוננות** – תפקחו עיניים, תסתכלו סביב. תבינו מה מניע אנשים? מה אנשים צריכים? איך פועלים לחצים חברתיים? מה קורה לאחרים מול לחצים? התבוננו מהצד – זה מאוד עוזר להבין את מה שקורה עמוק בפנים.

המלצות למנחה השיעור - עקרונות ניהול השיח

- נעודד את התלמידים להביע את עמדותיהם. נאזין להם האזנה שלמה. בהמשך, נאתגר אותם עם שאלות הרחבה ורק אחר כך נעביר את המסר החינוכי שלנו.
- לא נשתמש באמירות שיפוטיות השוללות אדם בשל מעשיו והתנהגותו.
- נזכור, שיותר קל לתלמידים לדבר על התנהגויות מאשר לשתף בפגיעות שחוו. לפיכך נאזין באוזן רגישה לתיאורי התנהגות וסיפורים ונשתדל להיות רגישים גם למה שלא נאמר ולא דובר בקול.
- נקפיד על חלוקה נכונה של "זמן האוויר" שבשיעור. היינו – נקצה זמן ארוך לדיונים. נגיב בקצרה, נדבר מעט, נאפשר לכוח הקבוצתי בכיתה לייצר שיח משמעותי ומשפיע ונוודא שהקול החיובי אינו מושתק אלא נשמע בכיתה.
- בזמן הנכון, נאמר ונצהיר מהי עמדתנו ומה הערכים שבבסיסה, נעשה זאת באמירה חינוכית וברורה אך נקפיד על אמירה שאינה מתייגת ילדים, אינה חורצת גורלות ואינה נועלת את לבם. עמדה ערכית ניתן לבטא גם בשאלות השאלות, בהצבת האתגרים ובזימון קולות פחות בולטים אל תוך השיח.

- אנחנו לא בוחנים התנהגות חיובית לעומת שלילית. אנחנו בוחנים התנהגות ששומרת ומכבדת אותנו לעומת התנהגות שמשאירה אותנו פחות שמורים ופחות מקבלים את הכבוד שמגיע לנו.
- נקפיד על פתיחה וסיום קבועים לכל השיעורים בנושא – הפתיחה תהיה תזכורת בנושא "שלוש ההבנות". הסיום יהיה סבב סימני קריאה וסימני שאלה (ראו במערכי השיעור). הקביעות תייצר הבנייה, תאפשר בהירות ובטחון ותדגים הלכה למעשה כמה חשובות ההתבוננות והשהייה בהתלבטות.
- את השיעורים מומלץ לערוך **בחלוקה מגדרית**, בנים לחוד, בנות לחוד, על מנת לאפשר פתיחות ולכבד את צניעות התלמידים והתלמידות ופרטיותם.

ממה נזהר בניהול השיח?

- נמנע מאמירות שיפוטיות שמתייגות את ההתנהגות עצמה.
- למשל, **לא נאמר** "נערה שמקיימת יחסי מין תמורת מתנה כלשהי היא זונה", שכן אותה תלמידה או אותו תלמיד שיושבים במקרה מולנו בשיעור, חווים את עצמם כבעלי בחירה ושליטה במצב. הם לא רואים את עצמם כמעורבים ב"זנות" ועלולים "להינעל" מפני השיחה אם נתייג התנהגויות. **מה כן נאמר?** למשל, נבקש להתייחס למשפט – נערה/ה אשר בוחרים לקיים יחסי מין תמורת תשלום או מתנה פועלים מתוך לחץ או פיתוי. נשאל: האם זה נכון עבור נערים או נערות להסכים לקיים יחסי מין תמורת תשלום או טובת הנאה אחרת? נשמור על התלמידים משיח מתייג גם בינם לבין עצמם.
- לא נאמר** – "נער אשר צורך זנות" אלא נשאל – יש נערים שבוחרים לצרוך יחסי מין תמורת תשלום. הם בוחרים לשלם תמורת יחסי מין, האם זה נכון לדעתכם, עבור נער, להציע לנער או לנערה או לנערת ליווי לקיים יחסי מין תמורת מתנה או טובת הנאה? האם זה נכון עבור נערים להסכים לעשות זאת תמורת תשלום? האם זה נכון עבור נערים לצפות בחשפנית? להזמין נערות ליווי בתשלום לצורך קיום יחסי מין?
- נהיה ערניים למצבים בהם תלמידים יפתחו ויספרו משהו אישי וחושפני מדי שעלול לפגוע בהם או בחבר. עת נזהר שהתלמיד משתף בפרט אינטימי, נעצור אותו בעדינות רבה, נאמר לו שמה שהוא מבקש לומר חשוב עד מאוד ויקר ערך ולכן אנחנו נקשיב לו בפרטיות, בארבע עיניים. כמובן, נמצא **בהקדם** זמן ומקום לשיחה ולתמיכה הנדרשת באותו תלמיד.
- אם התלמידים עצמם ישתמשו במילה "זנות" נבקש מהם להשאיר את המילה הזאת מחוץ לשיעור שלנו. נזמין אותם לנסות לחשוב באופן כללי על הרצף שבבחירת התנהגויות מיניות. הרצף בין בחירה בלב שלם מתוך משיכה, אהבה, רצון וצורך ועד לקצה של מעורבות בהתנהגות מינית לשם טובת הנאה או תשלום.
- לא נגרר למסר ביקורתי אך בהחלט נקפיד על מסר חינוכי ערכי. **דאגה במקום שיפוטיות.**

מה נמשיך לעשות ביום שלנו כאנשי חינוך, אל מול התופעה?

1. נמשיך לתת מקום לתפיסה ולמסרים שהוצגו כאן גם בשיח הלא פורמלי, שכן הוא שיח לא פחות חשוב.

2. נמשיך להיות ערניים:

למצבים בהם עולה חשש שמי מתלמידינו מנוצל מינית.

למצבים בהם עולה חשש שמי מתלמידינו מנוצל או פוגע מינית.

למצבים בהם עולה חשש שמי מתלמידינו פוקד מועדוני חשפנות, או צורך שירותי מין.

3. לא נעצום עיניים - איתור מוקדם וליווי התלמידים יכול להיות מציל חיים. כשתלמיד או תלמידה מנוצלים מינית כל עולם הרגשי והחברתי משתנה ונפגע פגיעה אנושה. הם נקלעים למנגנון פגיעה וניצול המסכן אותם, את רווחתם הנפשית וקיומם הפיזי. **עלינו לשים לב לסימנים, לקרוא בין השורות להיות נוכחים בחייהם כמבוגרים זמינים ומשמעותיים.**

בכל מקרה בו עולה לחשד לניצול ופגיעה מינית יש להיוועץ ביועצ/ת ובפסיכולוג/ית בית הספר ולפעול בהתאם להנחיות חוזר מנכ"ל בתחום. יש לשאוף למתן הגנה מרבית לנפגע ובה בעת לא לשכוח שבמקרים בהם הפוגע הוא תלמיד, חשוב לוודא שגם הוא מקבל ליווי וסיוע.

נושאי השיעורים –

1. **סיצור חשב –** מיניות וקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית – זמן ומרחב בחירה

2. **סיצור חשב בלהיות –** ערך עצמי וקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית

3. **סיצור חשב בלהיות יקר צרק –** ערך עצמי וקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מתוך לחץ, פיתוי או איום.

4. **סיצור חשב בלהיות יקר צרק ואוּאן –** אמפתיה, אחריות חברתית

5. **סיצור חשב בלהיות יקר צרק, אוּאן ואוּאן –** להסס ללא היסוס

כאמור, מומלץ לערוך את השיעורים בחלוקה מגדרית.

שיצור חשוק ...

מיניות וקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית – זמן ומרחב בחירה

מטרות -

- לבסס פתיחות כלפי שיח כיתתי בנושא מיניות.
- לבחון מה משפיע על ההחלטה לבחור בהתנהגויות מיניות, בקיום מגע מיני או יחסי מין? (עם מי? מתי? באיזה הקשר?)
- לתת לגיטימציה להתלבטות מתמשכת האם לקיים מגע מיני ויחסי מין בגילם ובכלל.
- להדגיש את חשיבות מערכת היחסים ההדדית, האינטימית, הבוגרת והאחראית.

פתיחה -

הצגת מטרת השיעור בפני התלמידים – מיניות וקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית.

מי רוצה להתייחס לנושא ולומר איך הוא מרגיש עם ההחלטה לעסוק בנושא זה? איך זה מרגיש לכם לדבר על הנושא – "קיום יחסי מין"? נאפשר למספר תלמידים להביע עמדה או רגש, נזמין מגוון דעות, נעביר מסר של לגיטימציה לאלה ששמחים על כך ולאלה שמסתייגים מכך... ונמשיך.

עם מי אתם מדברים על נושאים כגון מיניות, יחסי מין, קבלת החלטות בנושאי התנהגויות מיניות?

עם מי קל לכם לדבר? עם מי קשה?

למה לדעתכם בחרתי לדבר אתכם על הנושא?

בשיעורי כישורי חיים בשבועות הקרובים נדבר על יחסי מין, מיניות, לחצים ופיתויים בהקשר של מיניות ועוד. לפני שנתחיל לדבר אני רוצה להציע לכם "שלוש הקבנות" שילוו את השיחה בינינו ויעזרו לכם להרגיש בנוח:

ההבנה שהכל בר דיבור – everything is talk-able. מותר לחשוב ומותר להביע. מותר להתלבט בקול בכל דבר. ברגע שדברים נאמרים בקול, אפשר לדבר על כל דבר ועל הכל, כמובן שנקפיד לא לפגוע בחברים לכיתה. יהיו דברים שנבחר לבטא בשיחות פרטיות, אך תמיד נמצא מישהו לדבר אתו.

ההבנה שמה שעובר עלי עובר גם על חברי – אני בדיוק כמו כל חברי וחברותי. מחשבות על מיניות, זוגיות, פיתויים, שיפוטיות, סובלנות, שנאה, אהבה, גועל, משיכה... כולנו חושבים על כך, כולנו בני אדם. אם נסלח לעצמנו על תהיות וטעויות – נמשיך ונתפתח ונצמח.

הבנת האמצע – הדברים אינם שחור או לבן – זה לא "עכשיו או לעולם לא", זה לא "הכל או כלום"... אנחנו נעים ברצף, הרצף שבין כן לבין לא וקוראים לו "אולי" וטוב לשהות שם, באמצע, וטוב לנוע בין קצותיו. החירות לזוז מצד לצד, מדעה לדעה. החירות להיות לפעמים צודק ולפעמים טועה, החירות לשנות דעות ואפילו לשנות ערכים, היא שלנו תמיד. איפה נעצרת חירותנו? כשמדובר על פגיעה בעצמנו או על פגיעה בזולת. שם הקו ברור ואינו ניתן לערעור או להרהור.

"מהיום, בתחילת כל שיעור כישורי חיים נזכיר את שלוש ההבנות".

בשלב זה אנחנו מבססים עמדה של פתיחות וסובלנות בקרב התלמידים כלפי עצמם וכלפי חברים.

פעילות קצרה בזוגות -

שיחה בזוגות: נסו להיזכר בחבר או בחברה הראשונים שלכם מהגן, מכיתה א', מהחטיבה, מהתיכון... (החבר או החברה "הראשונים" ... ובכ"ל). ספרו לבן זוגכם לשיחה, מה עשיתם יחד? מה הפק אתכם ל"חברים"?

שיחה במליאה -

- והיום, באיזכר, מה צריק לקרות כדי שזו ידע שהם חברים, מה הופק אותם ל"חברים"?
- מה הקשר, לדעתכם, בין קיום מצב מיני ויחסי מין לבין חברות?
- מהם השיקולים שיש לקחת בחשבון כאשר מתלבטים אם לקיים מצב מיני או יחסי מין?
- האם לדעתכם "איל" הוא אחד מהשיקולים לפני שמחליטים לקיים יחסי מין ומדוע?
- מדוע חשוב להתלבט לפני קיום יחסי מין?
- מה דעתכם על המשפט "אני צדיין לא מוכן, אני צדיין לא מוכנה"?

למורה - מסרים שחשוב שיעלו במהלך הדיון -

- יחסי מין הם ענין מורכב שדורש בשלות גופנית ורגשית ויכולת להיות אחראי לתוצאות ולפיכך המלצתנו הברורה לבני הנוער היא לחכות עם יחסי המין לגיל בוגר.
- על פי החוק חל איסור לקיים יחסי מין עם קטינים מתחת לגיל 14.
- במערכת יחסים טובה, שיש בה רגש ואכפתיות כלפי האחר, צפוי שתהיה גם התחשבות ברצונות האחר.
- מערכת יחסים טובה מבוססת על תקשורת טובה. חשוב שבני הזוג ינהלו דיבור ושיח פתוח. כך ניתן יהיה להתגבר על החששות ועל פערים ברצונות באופן מתחשב ומכבד.
- יחסי מין המיועדים להשיג טובות הנאה: כסף, מתנות, מקום ומעמד חברתי, קירבה למישהו פופולרי, אינם יחסים הדדיים והם מצביעים על ניצול.

לסיים – המורה מכינה שני קלפים או מציירת על הלוח – סימן קריאה וסימן שאלה.

היא מזמינה סימני שאלה וסימני קריאה שהתחדדו בקרב התלמידים:

סימן שאלה = שאלה שהייתי רוצה לשאול

סימן קריאה = משהו שחשוב לי לומר

תלמיד שמעונין לדבר לוקח את אחד משני הקלפים או את שניהם ומשתף, ללא תגובות...

המורה מוזמנת לכתוב אצלה את הדברים שנאמרו, כהכנה לתכנון השיעור הבא, כנקודות למחשבה ולהתבוננות פרטנית על תלמידים מסוימים.

הצעה ליישום - קחו אתכם להמשך מחשבה את שלוש ההכנות, ונסו לדבר עליהן עם מבוגר משמעותי או עם חבר/ה.

לא לשכוח לשאול
מי רוצה להזכיר
מהן שלוש
הקבנות עליהן
דיברנו?

שיעור שני –

שיעור חשוב בלחיות

ערך עצמי וקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית

מטרות השיעור -

- עיבוד רגשי ומחשבתי של נושא "תפיסת ערך עצמי"
- חיבור בין תפיסת ערך עצמי לבין התמודדות עם מצבי לחץ, סיכון או פיתוי
- חידוד מודעות עצמית לערך עצמי כבסיס להגנה עצמית ולביטחון אישי

פתיחה חווייתית –

המורה מביאה לכיתה מראה עטופה באופן שהתלמידים לא יכולים לראות מה יש מתחת לעטיפה. המורה מודיעה לכולם בדרמטיות – "תלמידים, היום הבאתי לכיתה תמונה של אישיות מיוחדת במינה, ראוייה, מוצרכת, חשובה. מישהו או מישהי שכלכס מכירי. מישהו או מישהי שווים. בצלי צדק... כשאראה לך את אותה הדמות, אבקש מכל אחד לאחוז בידו את התמונה, להתבונן בה ולומר, למה, לדעתו, הדמות הזו חשובה?"

המורה מורידה את העטיפה, התלמידים מבינים שמדובר במראה. המראה עוברת ביניהם וכל תלמיד מוזמן לומר למה הוא עצמו אדם בעל ערך, חשוב, מיוחד מי שזה קשה לו אפשר לגייס חברים לעזור לו, (אם ירצה) ואפשר גם לוותר... בתום הסבב תשאל המורה את התלמידים – איך הרגשתם ואיך התמודדתם עם המשימה? האם זו משימה קלה? קשה ומדוּצ? בדיון זה יעלו בוודאי נושאים כמו מבוכה, צניעות, חשש מגאווותנות. התלמידים עשויים להתייחס גם לשאלה "חשוב בעיני מי?" ו"מה זה להיות חשוב?" צריך להתייחס למבוכה ולשאלות ולאפשר להן להישמע, בלי למהר לענות עליהן. בתום השיחה יכולה המורה לסכם ולומר שלא תמיד אנחנו זוכרים כמה אנחנו חשובים, ולא תמיד קל לנו להצהיר, גם בפני עצמנו, כמה אנחנו חשובים, אך המחשבה הזו על "ערך העצמי" ועל היות כל אחד מאתנו משהו שהוא משהו בעיני עצמו ובעיני הסביבה, היא מחשבה חשובה, שיש לחזור ולשנן. לא ממקום לא צנוע של גאווה אלא ממקום של הגנה ובטחון עצמי.

אני מישו חשוב.... אני מישו יקר.... אני וגם את, אני וגם אתה!

הצגת מטרת השיעור בפני התלמידים – היום נבין יחד מהי "תפיסת ערך עצמי" וכיצד היא משפיעה עלינו בהתמודדות עם מצבי לחץ, סיכון או פיתוי. כמו כן ננסה להבין כיצד מודעות עצמית לערך העצמי של כולנו היא בסיס להגנה עצמית ולביטחון אישי.

משימה שנייה - המורה תזמין את התלמידים לנסות להיזכר ברגע בחיים בו הרגישו בעלי ערך, שווים.... משנזכרו – תערוך רשימה קצרה של מספר דוגמאות על הלוח, ותמין את הדוגמאות לשני טורים **ללא כותרת וללא הסבר בינתיים**, מיון התשובות יהיה ע"פ –

הבקצתי גול, קבלתי הדרכה, כשהסתכלתי בראי, כשקראתי
האחיינית שלי חבקה אותי, אמא שלי משהו שכתבתי, כשהקשבתי
החמיאה לי, אבא שלי הפתיע אותי, לקטע שהלחנתי, כשהייתי בדרך
חברה שלחה לי תגובה מפרגנת, לפעולה, כשעליתי למדרג במדי
קבלתי ציון טוב במבחן, הוא הסתכל עלי, כשרקדתי, כשהבנתי
עלי, היא בקשה לעקוב אחרי משהו, כשהחלטתי משהו,
באינסטגרם, החמיאו לי על בצי כשקלעתי סל במשחק...
חדש, המורה התלהבה ממשהו שכתבתי, פרסנו לחומר שלי, ניסנו
חומר שלי, מחאו לי כפייס בהופעה, קבלתי סולו, בקשו שאצב את
החולצה של הטיוף, נבחרתי לאחראי משמרת, התקבלתי לעבודה...

• במידה ועלו דוגמאות משני הסוגים, המורה תשאל - מה ההבדל בין שני סוגי הרצעים?

• במידה ועלו דוגמאות רק מהסוג הראשון (אישור חיצוני) היא תשאל - מה מאפיין את הרצעים הללו? הם מול זולת, תלויים בהכרה חיצונית, בפידיבק, בג'סטה שעושים כלפי... ואז המורה תזמין את התלמידים להעמיק ולחשוב - האם תוכלו לחשוב על רגע בחייכם בו הרצעתם בעצמי ערך שלא מול זולת?

שיחה -

• מה ההבדל בין תחושת הערך מול זולת לבין תחושת הערך מתוך עצמי?

• מה יותר קל? מה יותר זמין? מה מתק? כן חשוב לתת מקום לדיון אודות החיזוק הפנימי וערך העצמי כדיבור וכמודעות אישית לעומת ההישענות על חיזוק חיצוני שנתפס כאישור וכתוקף יותר רחב. כדאי להדגים כי יש מגוון סגנונות ועמדות של ביסוס ערך עצמי ורובנו זקוקים לאישור החיצוני לערך העצמי שלנו ובמקביל שואפים לבסס גם אישור פנימי לערך העצמי שלנו.

• למה תורמת תחושת הערך העצמי? על מה היא משפיעה? תורמת לביטחון העצמי, משפיעה על תפיסת האדם את עצמו, על התנהלותו באינטראקציות

חברתיות, על בטחונו במקומו וביכולותיו, על תחושת הזכות שלו להחליט החלטות לגבי עצמו...

- האם תחושת "ערך עצמי" עשויה להשפיע גם על החלטת האדם אם להסכים או לא להסכים להצעות שמציעות לו? המורה תיתן דוגמאות והתלמידים יענו בכן/ לא, ויסבירו...

למשל -

האם לנסות להצטרף לנבחרת הכדורגל / ללהקה של בית הספר?

האם להירשם לתחרות ריאליטי?

האם אציע לה/ לו לצאת איתי?

האם אעז לא לעשות לייק?

ומה לגבי -

לסרב ל"חתיך של השכבה" כשהוא מנסה להתנשק איתי בטיול השנתי אחרי שעשר דקות קודם הוא התנשק עם מישהי אחרת מול כולם.

לא להסכים לחברה שלי כשהיא רוצה להצטלם איתי בעירום.

להגיד לא לחבר שלי שמאיים להיפרד ממני אם לא אשכב איתו.

להגיד לא לחברה שלי שרוצה שנעשה משהו גופני שמלחיץ אותי

- לא פשוט לומר לא ולא פשוט לעשות מעשה. איך המחשבה אודות "הערך העצמי" שלי, ואלו כק שאני "מישהו שהוא משהו" – יכולה לשמור עלי ולאצור לי?

- מה צלול לצרכי אנוש או אנושה לומר "כן" בניאוד ארצונם במצבי פיתוי, איום או לחץ? אם אומר "לא" אני אשאר לבד. כולם עושים את זה אז אני לא אהיה יוצא דופן. אולי אני אהנה? אם יהיה לו טוב הוא ממש יאהב אותי. היא מלכה – בשבילה הכל. הוא מהמם – אני משוגעת להפסיד אותו. אני אעצום עיניים וזה ייגמר מהר. זה קצת מגעיל אבל לפחות יהיה לי חבר. לפחות יהיה לי רישיון ... כרטיסים...

- מה יצור אנוש או אנושה לומר לא במצבי פיתוי, איום או לחץ, ולהרטיס חזק? דיבור פנימי שאומר - רק אני קובע מתי, איפה ועם מי. אף אחד לא שווה יותר ממני – אז אף אחד לא יכול לעשות לי תנאים. אותי לא קונים. אני לא פראיר של אף אחד. אני מקשיב לרצונות שלי. אני לא עושה מה שלא נעים לי. אני עושה רק מה שנכון לי. אני מתייעץ עם אדם קרוב שאני חשוב לו.

•

משימה שלישית – המורה תזמין את התלמידים לנסות להיזכר במקרה בו החליטו לעשות משהו עם חבר/ חברה/ חברים למרות שידעו שזה לא לגמרי טוב עבורם. התלמידים מוזמנים לצייר לב ולכתוב בצד אחד של הלב את הדיבור הפנימי שהיה להם **בעד לעשות זאת**, ובצד השני את הדיבור הפנימי שהיה להם **נגד לעשות זאת**.

המורה תזמין את התלמידים לדבר בזוגות ולחשוב יחד - **מה השפיץ על החפצת?** **האם בדיבור הצנאי שלהם היה משהו שקשור לערך עצמי? מה הוא היה ומה הייתה השפעתו?** בתרגיל זה התלמידים מוזמנים לתרגל חוויה של מודעות עצמית והתלבטות מול מצבי פיתוי, סיכון או לחץ, ולבדוק כיצד מחשבות אודות הערך העצמי יכולות להשפיע לחיוב ולשלילה, ועד כמה חשוב לעודד חשיבה חיובית אודות הערך העצמי כמנגנון של הגנה ובטחון.

לסיכום – המורה תקרין את מילות השיר "**מה שאת אוהבת**" מאת מאיר גולדברג ותשמיע אותו **בביצוע גלי עטרי** :

.... קחי מה שתרצי, מי יסרב לך
קחי את העולם כולו
מי יוכל לומר לך לא
אם רק תחייכי, מי לא יתאהב בך
מי שאת רוצה יבוא
אל תלכי עם מי שלא

ליישום בכיתה – לחבר סיסמא שנער או נערה יכולים לומר לעצמם במצב של פיתוי, לחץ, איום, חוסר אונים.... למשל -

אני שווה, שווה, שווה – ואי שמתנהג אלי אחרת, לא שווה התייחסות!

R.E.S.P.E.C.T – ושיהיה כבוד!

כ.ב.ל.ד – אני אדם חלק !

אני שוארת על עצמי ועלך – ואתה שואר עלי ועלי

כן ולא – כל האפשרויות בידייך שלי !

לסיים – המורה מכינה שני קלפים או כותבת על הלוח – סימן קריאה וסימן שאלה.

היא מזמינה סימני שאלה וסימני קריאה שהתחדדו בקרב התלמידים:

סימן שאלה = שאלה שהייתי רוצה לשאול.

סימן קריאה = משהו שחשוב לי לומר.

תלמיד שמעונין לדבר לוקח את אחד משני הקלפים או את שניהם ומשתף, ללא תגובות.
המורה מוזמנת לכתוב אצלה את הדברים שנאמרו, כהכנה לתכנון השיעור הבא, כנקודות
למחשבה ולהתבוננות פרטנית על תלמידים מסוימים.

הצעה ליישום בבית – נעודד את התלמידים לשוחח עם מבוגר משמעותי בחייהם על
השיעור שהיה.

שיעור חשוב בלילות יקר צרק

ערך עצמי וקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית

מטרות השיעור -

- המשך חידוד מודעות לערך העצמי כבסיס להגנה עצמית ולביטחון אישי
- חידוד ההבדל בין בחירה בהתנהגויות מיניות מתוך רצון חופשי לבין בחירה מתוך אילוץ ו/או פיתוי.
- חידוד ההבדל בין שיקולים לטווח קצר לבין שיקולים לטווח ארוך, בבחירה בהתנהגויות מיניות.
- זיהוי מסרים כפולים מהסביבה בקשר להתנהגויות מיניות והשפעתם עלינו.

פתיחה –

נקרין את [סרטון הזכייה של אשטון קוצ'ר בטקס "נבחרי הנוער 2013" בארה"ב](#).

בסרטון מדגיש הדובר את חשיבות העבודה הקשה, החוכמה והיכולת של כל אחד ואחד לבנות את חייו. הסרטון מלווה בכתוביות בעברית.

סבב בעקבות הסרטון – *הינכרו במקרה בו הרגשתי – חכמים, שווים, מסוגלים
לעשות מהו שיפיע גם על האחרים והסביבה. לעשות ולהצליח!*

הצגת מטרת השיעור בפני התלמידים – היום נדון מה קורה במצב בו נער או נערה משוכנעים שהם בוחרים בהתנהגות מינית מתוך בחירה שלמה, בעוד שבפועל הם לוקחים בחשבון את המחירים והרווחים רק לטווח הקצר – **היום נתאמן יחד על לקחת בחשבון גם את הטווח הארוך.**

פעילות חווייתית – הכרות עם דמויות של בני נוער, שמתמודדים עם פיתוי ומתלבטים אם לבחור בהתנהגות מינית, או התנהגות לא חוקית כדי להשיג מטרה.

1. התלמידים מתחלקים לחמישיות מקבלים דף עם תיאור של 6 דמויות.
2. התלמידים מוזמנים לבחור בכל פעם את אחת הדמויות ולהמציא יחד בפני איזו התלבטות היא ניצבת. ההתלבטות צריכה להיות קשורה למטרה שהיא רוצה להשיג אבל מציבה בפניה פיתוי, איום או לחץ.
3. התלמידים מקבלים 5 כרטיסיות תפקיד לקראת הדיון לגבי ההתלבטות. (מצ"ב)
4. התלמידים מנהלים דיון לגבי ההתלבטות שעומדת בפני אותה דמות. בדיון, כל אחד מבטא את הקול שכתוב בכרטיסיית התפקיד שקיבל.

5. משהסתיים הדיון לגבי הדמות, בוחרים בדמות הבאה, מחברים גם לה סיפור ומתחלפים בין התפקידים בקבוצה. בסופו של תהליך צריך שכל תלמיד יהיה לפחות פעם אחת בכל אחד מחמשת התפקידים.

לפניכם 8 נערים ונערות תלמידי תיכון. לכל אחד ואחת מהם שאיפה, צורך או מטרה שברצונם להשיג.

בחרו בכל סבב דמות אחת וחברו לה יחד "סיפור קצר" שמתאר "פיתוי, איום או לחץ" שמישהו מפעיל עליה בתמורה לסיוע בהשגת המטרה שלה. נסו לבחור סיפור שמעמת את אותה דמות עם ספק, התלבטות או פיתוי.

חלקו בינכם את כרטיסיות התפקיד. כעת, נהלו בינכם דיון לגבי המצב שעמו מתמודדת הדמות. בדיון, כל אחד מכם צריך לייצג את הקול שכתוב בכרטיסיית התפקיד שקיבל.

אחרי שחמשתכם סיימתם להתבטא והקשבתם זה לזה, עליכם לעבור לדמות הבאה, להמציא גם לה סיפור, להחליף בינכם את כרטיסיות התפקיד ושוב כל אחד מכם צריך לייצג את הקול שכתוב בכרטיסיית התפקיד שקיבל. ולהמשיך כך עד שכל אחד מכם היה לפחות פעם אחת בכל תפקיד.

- **נער בן 17** שחקן כדורגל שחולם להתקדם לבוגרים, לקבל סטטוס "ספורטאי מצטיין" בצבא ולהגיע לנבחרת ישראל.
- **נער בן 16** מכיתה י' שעובד על מנת לחסוך כסף לגיטרה חשמלית חדשה. הוא זקוק לה כדי להתאמן, לנגן בהרכב של התיכון וכך להתקבל למגמת מוזיקה שתפתח לו את כל הדלתות בעתיד.
- **נערה בת 15, מכיתה ט',** שממש חשוב לה להיות מוזמנת למסיבות הכי שוות ולמועדונים.
- **נערה בת 17** שרוצה להתפרסם, להפוך לדוגמנית אולי לשחקנית.
- **נערה בת 16** שממש רוצה מגפיים מאוד מאוד יקרים ומנסה לשכנע את המוכר שיעשה לה הנחה.
- **נער בן 18** שקיבל תפקיד קטן בסדרת טלוויזיה ורוצה מאוד תפקידים נוספים.
- **נערה בת 17** שברחה מהבית אין לה כסף ואין לה היכן לישון
- **נער בן 17** אשר משפחתו נקלעה למצוקה כלכלית והוא מחפש ברשת רעיונות כיצד יוכל להרוויח כסף בקלות ובמהירות
- **נער בן 18** אשר בן דוד שלו מציע לו להיפגש עם נערת ליווי כדי לצבור ניסיון מיני

1

התפקיד שלי
לבטא את הקול
בעד עצות את
מה שמציעים
לדמות

2

התפקיד שלי
לבטא את הקול
מתנגד עצות
את מה שמציעים
לדמות

3

התפקיד שלי
לבטא שיקולים
לטווח ארוך בעד
ונגד עצות את
מה שמציעים
לדמות

4

התפקיד שלי לבטא
שיקולים לטווח קצר
בעד ונגד עצות
את מה שמציעים
לדמות

5

התפקיד שלי ליוצג
את החוק בקשר
למה שמציעים
לדמות

שיחה - אחרי כרבע שעה (מוודאים שהתלמידים הספיקו כחמישה סבבים) מתרכזים לשיחה במליאה:

- איך הרגשתי בפעילות?
- מה חשבתם על הדמויות?
- מה היה משותף לדמויות? מה אפיין את ההתאבטויות שלהן?
- באיזה תפקיד הרגשתי יותר נוח?
- איך תוכננה ומחשבות התחדדו כעת בעקבות הפעילות?

לתשומת לבך המורה -

בשלב זה בשיחה חשוב להאזין לחוויה של התלמידים ולא למהר להגדיר אותה. כדאי שהם ישהו קצת בתוך הדילמה של הפיתוי, הדילמה של אשליית הבחירה, הדילמה שמאחורי הטיעון של "חוסר המשמעות של העניין" והדילמה שבין הרווחים למחירים.

בתום הדיון, המורה תאסוף ותסכם את התגובות מתוך כבוד לדברי התלמידים, ובמקביל תעביר מסר ערכי וחינוכי משלה, מסר שאינו פוסל את דברי התלמידים, אך מרחיב את נקודת המבט שלהם ומצהיר על אמות מידה ערכיות ומוסריות, למשל:

"בכל מקום בו צד אחד מנצל לרעה עמדת כוח שיש ברשותו (מעמד, השפעה, כסף...) גם אם הנער או הנערה לקחו זאת מראש בחשבון, הרי שעדיין הוא מנצל אותם ופוגע בהם".

באירוע בו נער או נערה בוחרים בהתנהגות כדי להרוויח משהו, הם נופלים למלכודת "אשליית הבחירה". פיתוי והבטחות למילוי חוסר יוצרים אשליה של רווח. בסופו של דבר, הנער או הנערה משלמים מחיר כי הם מצמצמים את מרחב אפשרויות הבחירה שלהם.

להתנהגות של האדם יש משמעות. כל אחד ואחת, הוא יקר ערך, שווה, יפה וראוי להגנה. יש משמעות פנימית נלווית להחלטה להיכנע ללחצים, פיתויים או הבטחות ככלי להשיג מטרה.

חשוב לשוב ולהסביר את החוק בישראל אודות קיום יחסי מין, אודות פגיעה והטרדה מינית, אודות ניצול ואודות אונס.

להלן סיכום עיקרי חוק העונשין התשל"ז- לגבי עבירות מין ועבירות זנות:

1. עבירת האונס - בעילת אישה ללא הסכמתה החופשית, תוך ניצול מצב של חוסר הכרה או מצב אחר המונע מתן הסכמה חופשית. במקרה זה תחשב לאונס גם בעילת קטינה מתחת לגיל 16.

כשמדובר בקטינה שטרם מלאו לה ארבע עשרה שנים, הבעילה תיחשב לאונס אף אם נעשתה בהסכמתה; בבעילה הכוונה להחדרת איבר או חפץ לאיבר המין של אישה.

2. העבירה של בעילה אסורה בהסכמה - בעילת קטינה שמלאו לה ארבע עשרה שנים וטרם מלאו לה שש עשרה שנים, גם אם בהסכמה במסגרת יחסי רעות, כשקיים הפרש גילאים של יותר מ-3 שנים בין השניים.

בעילת קטינה שמלאו לה שש עשרה שנים וטרם מלאו לה שמונה עשרה שנים, תוך ניצול יחסי תלות, מרות, חינוך או השגחה.

3. עבירות של הבאת קטין למעשה זנות וניצול קטינים לזנות - תוך ניצול מצוקה כלכלית או נפשית, תוך שימוש בכוח, או הפעלת אמצעי לחץ אחרים, או תוך איום.

4. עבירת צריכת מין מקטין - דין לקוחו של קטין המקבל שירות של מעשה זנות של קטין – מאסר חמש שנים.

5. עבירת איסור פרסום ומסירת מידע בדבר זנות של קטין - המפרסם פרסום תועבה ובו דמותו של קטין, לרבות הדמיית קטין או ציור של קטין, דינו – מאסר חמש שנים.

המשתמש בגופו של קטין לעשיית פרסום תועבה, או המשתמש בקטין בהצגת תועבה, דינו – מאסר שבע שנים.

לסיים – המורה מכינה שני קלפים או כותבת על הלוח – סימן קריאה וסימן שאלה.

היא מזמינה סימני שאלה וסימני קריאה שהתחדדו בקרב התלמידים:

סימן שאלה = שאלה שהייתי רוצה לשאול.

סימן קריאה = משהו שחשוב לי לומר.

תלמיד שמעונין לדבר לוקח את אחד משני הקלפים או את שניהם ומשתף, ללא תגובות...

המורה מוזמנת לכתוב אצלה את הדברים שנאמרו, כהכנה לתכנון השיעור הבא, כנקודות למחשבה ולהתבוננות פרטנית על תלמידים מסוימים.

הצעה ליישום – נבקש מהתלמידים לשוחח עם מבוגר משמעותי בחייהם על השיעור שהיה....

לא לשכוח לשאול:
מי רוצה להזכיר
את שלוש
ההקבנות?

שיעור רביעי –

סיצור חסוה בלחיות יקר ערק ואלאן

אמפתיה ואחריות חברתית

מטרות השיעור -

- התלמידים יתאמנו על פיתוח עמדה אמפתית ורגישה כלפי נערים ונערות אשר נקלעים להתנהגות מינית לא נכונה מתוך לחץ או פיתוי
 - התלמידים ילמדו להבחין בין בחירה מתוך "אשליית שליטה" לבין בחירה מודעת
 - התלמידים יבינו את התפקיד האישי והחברתי שיש להם מול נערים ונערות בסביבתם שמעורבים בהתנהגות מינית מתוך לחץ או פיתוי.
 - התלמידים יבינו את התפקיד האישי והחברתי שיש להם מול נערים ונערות בסביבתם שמעורבים בהתנהגות מינית פוגעת ומסכנת כלפי נערה או נער אחרים.
 - התלמידים יכירו את החוק וישוחחו אודותיו.
- הצגת מטרת השיעור בפני התלמידים –** היום אני מזמינה אתכם לחשוב יחד על מקרים בהם נערים או נערות מעורבים בהתנהגות מינית מתוך פיתוי, הן מהצד של מי שמעניק את שירותי המין והן כמי שצורך שירותי מין תמורת תשלום או הבטחה.

פתיחה –

המורה מקריאה ציטוט מפיו של נער¹¹ – "מה את חושבת שקמתי בבוקר יום אחד ורציתי להיות נער להשכרה? ... קרו לי לפחות אלף ואחד דברים שונים שהביאו אותי למצב הזה. את רוצה לעזור לי? אז אני צריך לפחות אלף ואחד דברים שונים". (2016)

- מה הרצאתם למעלה דברי הנער? על מה חשבתם? מה נאע ככט במיוחד?
- מה זה "נער להשכרה" להפנתכט?
- מה דעתכט על ההתנהגות על הנער?
- אינן חוויה הוא מתאר?
- מה עשויים להיות להפנתכט "אלף ואחד הדברים" שזמנו לו, אולי, להפוק לנער להשכרה?

¹¹ מתוך מאמרה של גברת רעות גיא – "זרקור: זנות בקרב נוער להט"בי - היבטים משפטיים וחברתיים והתמודדות עם התופעה בעשור האחרון בישראל" (875) זכויות הקהילה הגאה בישראל: משפט, נטייה מינית וזהות מגדרית (2016)

- מה צווייט ליהיות ליהנותכט "אלץ ואחד הדברים" ליהט הוא לקוק כצת?
 - האט לדעתכט, כאשר הוא פאל כ"נצח ליהטרה" זה אומר שהוא קייט יחסי מין בהסכמה?
 - מה זה "קייט יחסי מין בהסכמה"? מה נחשבת הסכמה בעיניכט?
 - אט מישהי או מישהו מקייט יחסי מין תמורת כסף או מתנה האט זו הסכמה?
- למה כן? כי הוא/היא מסכימים "לחזרה"
- למה לא? כי הוא/היא מוותרים על זכות הבחירה שלהם תמורת מתנה או תשלום
- מי אחראי אל כק? כביכול הצד המסכים – שכן הוא/היא יכלו לסרב
- אך בפועל האחראי הוא הצד המציע והמשלם אשר מנצל את חולשת האדם שעומד מולו.
- האט זה שונה כשמציצים זאת לנצח/ נצרה בני 16 לצומת נצח או נצרה בני 13? בוודאי מהבחינה החוקית (כאן נסביר את החוק). לא בטוח שמבחינה רגשית יש הבדל (להזכיר – יחסי מין המתקיימים עם קטין/ה מתחת לגיל 14, גם אם לכאורה בהסכמה, נחשבים לעבירה פלילית של אונס. יחסי מין המתקיימים בין הגילאים 14 ל-16, כשקיים הפרש גילאי של יותר מ-3 שנים מוגדרים כעבירה פלילית של "בעילה אסורה בהסכמה").
- האט זה שונה כשמציצים זאת לנצח/ נצרה בני 18? גם מעל גיל 18 יש מצבים שמדובר בקשר מיני פסול העלול לגרום לפגיעה רגשית. כאן נסביר את החוק בדבר ניצול יחסי מרות, כוח ותהילה, או ניצול של מצוקה כלכלית ורגשית.
 - ואט זה חוקי, האט זה מוסרי? נסו לדמיון את נצרה או נצח זריט, מציר אחרת, מארץ רחוקה בלי 17 אער מקיימים יחסי מין עם זכר מאלץ ללי ארבעים, חמישים או שישים... היא הייתה בת 17, היא הסכימה כי אני לקחתי אותה לכל המסיבות, הכרתי לה את כל המפורסמים... היא נהנתה מכל רגע. האט זה בסדר כי "הט יודעים מה הט עושים"?
 - כצת דמיון שמדובר במישהו היקר אליכט – האט צמדתכט תישאר דומה? האט הייתט מסכימים שהאדט היקר מאוד אליכט יקייט או תקייט יחסי מין עם זכר מבוגר בשביל תכשיט? האט הייתט תומכים בו או בה אילו היה מקייט יחסי מין בשביל תפקיד בנבחרת כדורגל? האט הייתט מבינים את חזרתכט לו הייתה מקיימת יחסי מין כדי להשיג לכת כרטיסים להופעה?

נער או נערה שמקיימים יחסי מין כדי לזכות בכסף, תשומת לב, מתנה, הבטחה לגעת בעולם הזה, מעמד חברתי - הם קורבנות של פגיעה וניצול.

גם אם אותם נער או נערה חווים עצמם כמחליטים ובוחרים, עדיין הם נתונים לשליטת המנצל.

בחירה מודעת ושליטה במצב מתקיימות כאשר השיקולים אינם מושפעים מלחץ או פיתוי.

שאלות לדיון –

- איך נורות אזהרה עצויות פסיכ אנצ או אנצרה קליהוי הניצול או הפיתוי?
- מה אפשר לעשות אם מישהו מציע לך זואיות או קשר בתמורה לטובות הנאה, או אולי מאייץ עלייך?
- את מי אפשר לעתף? לאי אפשר לפנות?

הנער או הנערה שבוחרים לקיים יחסי מין לשם "רווח" משלמים מחיר עצום של פגיעה והשפלה. אם אנחנו כחברה נגלגל לפתחם את תפקיד האשמים והאחראים "כי הם לא היו תמימים" גם אנו מפקירים אותם ואת כבודם. כבוד הנערה הצעירה וכבוד הנער הצעיר הם באחריות כולנו.

אם נבין שצריכת מין היא ניצול ושמעורבות בהתנהגות מינית שיש בה ניצול היא מסכנת ופוגעת – נצמצם התנהגויות של ניצול ופגיעה ונהיה יותר מוגנים - האחיות והאחים שלנו, החברות והחברים שלנו ... וגם – אנחנו.

- מה התפקיד שלכם כאשר נצרים ונצרות בסביבתכם מאורבים בהתנהגות מינית מתוך פיתוי או לחץ?
- מה התפקיד שלכם כאשר נצרים ונצרות בסביבתכם צורכים מין בתשלום או מאורבים בהתנהגות מינית פוגעת ומסכנת כלפי אחרים?

לסיים – המורה מכינה שני קלפים או כותבת על הלוח – סימן קריאה וסימן שאלה.

היא מזמינה סימני שאלה וסימני קריאה שהתחדדו בקרב התלמידים:

סימן שאלה = שאלה שהייתי רוצה לשאול.

סימן קריאה = משהו שחשוב לי לומר.

תלמיד שמעונין לדבר לוקח את אחד משני הקלפים או את שניהם ומשתף, ללא תגובות...

המורה מוזמנת לכתוב אצלה את הדברים שנאמרו, כהכנה לתכנון השיעור הבא, כנקודות למחשבה ולהתבוננות פרטנית על תלמידים מסוימים.

הצעה ליישום – נבקש מהתלמידים לשוחח עם מבוגר משמעותי בחייהם על השיעור שהיה.... או לחילופין, נבקש מהם לתאר מה צריך להיות בשיחה עם מבוגר בנושא, כדי שהיא אכן תהיה שיחה משמעותית.

(אם יש צורך ומקום להמשך דיון בנושא ערך העצמי והדרדרות לזנות, ניתן להקריא חלק מהספר "גרעינים לבנים" של יוכי ברנדס בו הילדה החווה מצב של דלות וחסך וחשה חסרת ערך מאפשרת למוכר הגרעינים לגעת בה בתמורה לשקית גרעינים).

לא לשכוח לשאול:
מי רוצה להזכיר
את שלוש
ההבנות?

שיעור חמישי –

סיצור חשוב בל להיות יקר ערך מולן והולן

להסס ללא היסוס

מטרות השיעור -

- התלמידים ילמדו לזהות את מרחב הבחירה, מרחב ההיסוס וההתלבטות העומדים לרשותם כשהם צריכים לקבל החלטות לגבי התנהגות מינית
- התלמידים יתאמנו על היסוס, התלבטות, שקילת מצב
- התלמידים יזהו את האחריות שיש להם כלפי עצמם בקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית.
- התלמידים יזהו את האחריות שיש להם כלפי הזולת בקבלת החלטות בנוגע להתנהגות מינית.
- התלמידים יתאמנו על גישה רגישה, מכבדת ואמפתית כלפי בני זוגם

הצגת מטרת השיעור בפני התלמידים – היום ארצה שכולנו נזכר ביחד במרחב שעומד לרשותנו בזמן קבלת החלטות. היום נלמד "להסס ללא היסוס".

פתיחה -

שיחה ברביעיות – ספרו על מקרה בו חברה או בן משפחה עשו למענכם משהו שגרם לכם להרגיש שהם מכבדים אתכם וקשובים לצרכים שלכם?

במליאה – אלו מאפיינים היו לדוגמאות ששמעתם? מתי אנשים מרגישים שמכבדים אותם וקשובים אליהם?

מה הזולת צריך לעשות כלפינו כדי שנרגיש שהוא קשוב לצרכים שלנו?

האם אנחנו עצמנו מסוגלים לעשות זאת כלפי הזולת?

נצייר או נתלה על הלוח קווי מתאר של דמות ללא זהות מגדרית ונסביר לתלמידים - **זה האדם צמו תבחר (מתישהו בעתיד, אפילו בעתיד הרחוק) לקיים מצע כלשהו - מקרבה אופנית וצד יחסי מין. מה חשוב לך לדעת עליו או עליה?**

התלמידים אומרים והמורה כותבת (מי הוא? האם יש בינינו היכרות? האם נעים לנו ביחד בכלל? האם הוא אוהב אותי? מה הוא רוצה שנעשה? האם הוא מכבד אותי? האם הוא שלם עם עצמו? האם אני שלם עם עצמי? האם מי מאתנו פועל מתוך לחץ? האם הוא שומר עלי? האם הוא מתחשב בי? האם אני מתחשב בו? מה נעים לו? ולי? מה לא נעים לו? ולי?)

- **למה חשוב לנו לדעת את כל זה?**
- **מי רוצה להרהר בקול רם על אחד הדברים שנאמרו?**
- **למה חשוב שנדע מה צובר עליו עצמו?**
- **למה חשוב שגבין גם מה צובר עליו, על הזולת?**
- **האם ידיעת הדברים הללו תספיע על החלטה שלנו בנושא המצב האופני אתו או אתה?**
- **האם יש שאף שצורכת היא קו אדום ולא תוותרו עליה? האם זה קו אדום צורכת בלבד או צורכ שניכס?**
- **האם ידיעת הדברים הללו משפיעה על החוויה הראשית לפני קיום מצב אופני, במהלך המצב האופני? ואחריו?**

חשוב שההחלטה לקיים קרבה גופנית עם בן או בת הזוג תתקבל מתוך מודעות ושיקול דעת, ומתוך רגישות לאדם עמו מתקיים הקשר.

- **מה יכול לאפשר למתבגר או למתבגרת להסס בקשר לבחירה במצב אופני?**
- **מה צווי לקחת מהם את מרחב ההיסוס וההתלבטות?**
- **למה הכוונה במשפט - "להסס בלי היסוס" בדיון זה חשוב לחדד עם התלמידים את ההבנה שהיסוס זה הפגנת כוח! היסוס מלמד על חופש בחירה, חופש**

התלבטות ויכולת לנהל את חיי. נאמר להם - אל תהססו להסס, היסוס טוב הופך את ההחלטה להרבה יותר מוחלטת.

• כיצד התוכנות שטיפנו כאן יסייעו בטיפול החלטה את לקיים מאז אפני?

• מה בין הפעלת שיקול דעת לאבי מאז אפני שיש בו ניצול ופגיעה?

לסיום, אפשר להקריא או להקרין אחד משלושת הקטעים הבאים המדגימים נדיבות והתחשבות הדדית.

1.

איזו עוד בגרות באה בחשבון? הבגרות ביחסים:

אחד ועוד אחד – במערכת יחסים לוקחים בחשבון את שני הצדדים, בדוק היטב מה מתאים לשניכם ומה שניכם צריכים.

משוואה פשוטה – אף אחד לא שווה יותר או פחות ממך, אל תנצל אחרים ואל תיתן שינצלו אותך.

מספר חזק – אתה אדם יקר ערך, חזק והוגן – אל תתפשר על פחות מהטוב ביותר בשבילך ובשביל האדם העומד מולך.

2.

מתנת חכמי קדם/ או הנרי (נדלה מהרשת)

"דולר אחד ושמונים ושבעה סנט, זה הכול. שישים סנט מסכום זה הוא בפרוטות שנחסכו מדי פעם. שלוש פעמים מנתה דלה את הכסף. דולר אחד ושמונים ושבעה סנט, ומחר יהיה חג המולד. העיפו נא עין על הדירה. דירה מרוהטת בשכר שמונה דולר לשבוע. בפרוזדור למטה – תיבת מכתבים, ששום מכתב לא היה יכול להיכנס לתוכה, וכפתור חשמלי, ששום אצבע לא יכלה לסחוט צלצול ממנו.

מחר יהיה חג המולד והיו לה דולר ושמונים ושבעה סנט לקנות בהם מתנה לג'ים. זה חודשיים שהיא חוסכת פרוטה לפרוטה, וזו התוצאה. עשרים דולר לשבוע שג'ים משתכר אין בהם ברכה מרובה. ההוצאות גדולות מכפי שחשבה, כך דרכן תמיד. רק דולר ושמונים ושבעה סנט בשביל מתנה לג'ים, ג'ים שלה.

שעות רבות חשבה מה לקנות לו, משהו נדיר ומשובח ורוב ערך, משהו הראוי לו רק במעט להיות קניינו של ג'ים. ראי היה בין חלונות החדר. ראי ארוך וצר שרק איש רזה וזריז יוכל לראות מראהו בראי זה. דלה, הייתה רזה, התמחתה בכך. לפתע ניגשה לראי ועמדה מולו. עיניה האירו באור יקרות אבל פניה החווירו היא שמטה את שערותיה במלוא אורכן. מיד שבה לסדר שערותיה, ובתנועה חפזה לבשה מעילה חבשה כובעה, וכשניצוץ מזהיר בעיניה ירדה במדרגות ויצאה אל הרחוב. במקום שנעצרה אמר השלט "גב" סופרניה, מוצרי שיער מכל המינים. "במרצה עלתה דלת קומה אחת במדרגות. לפני עמדה אישה מגודלת, צוננת.

"את מוכנה לקנות את שערותיי?" – שאלה גברת דלה. "אני קונה שערות" – אמרה הגברת – "הסירי את כובעך ונראה אותן". מטה השתפך האשד החום. "עשרים דולר" – אמרה הגברת וביד למודה הרימה את שפעת השיער. "תני לי אותם מהר" – אמרה דלה. וכשעתיים לאחר מכן חיטטה דלה בחנויות, למצוא מתנה לג'ים. לבסוף מצאה אותה. אין ספק שמתנה זו נבראה במיוחד בשביל ג'ים לבדו. לא הייתה כדוגמתה באף אחת מהחנויות. הייתה זו שרשרת פלטינה לשעון פשוטה וצנועה למראית העין. מכריזה על ערכה בטיבה בלבד ולא בקישוטים זולים. כיאה לכל הדברים הטובים. כאשר ראתה אותה ידעה כי שרשרת זו תהיה לג'ים. היא הייתה דומה לו, שקט עדין. לשניהם היה התיאור יאה. עשרים ואחד דולר לקחו ממנה. והיא מיהרה הביתה וברשותה שמונים ושבעה הסנטים. כאשר תהיה שרשרת זו על שעונו, יוכל לתהות ג'ים בנימוס מה השעה בכל חברה שהיא. כל כמה שהשעון מהודר, לפעמים היה מביט בו בגניבה בגלל רצועת העור הישנה אשר שימשה לו תחליף לשרשרת.

כשהגיעה הביתה הסתכלה שעה ארוכה בבבואה שלה בראי בשום לב ומתוך רוח ביקורת.

אם ג'ים לא יהרוג אותי, אמרה לנפשה, לפני שיציץ בי פעם שנייה, יגיד שאני נראית כמו נערת מקהלה. אבל מה יכולתי לעשות? הו! מה יכולתי לעשות בדולר אחד ושמונים ושבעה סנט? בשעה שבע הכינה את הצלעות והקפה. ג'ים מעולם לא איחר.

דלה החזיקה את שרשרת השעון בידה הקפוצה וישבה על קצה השולחן הסמוך לפתח בו היה נכנס תמיד. אחר כך שמעה את קול צעדיו על המדרגות למטה בקומה הראשונה. לרגע קל החווירה. רגילה הייתה לומר תפילות חרישיות וקטנות על הדברים הפשוטים ביותר שבחיי היומיום, ועתה לחשה: "אנא אלוהים שיחשוב שאני עדיין יפה".

הדלת נפתחה וג'ים נכנס וסגר אותה. הוא נראה כחוש ורציני מאוד. מסכן שכמותו, רק בן עשרים ושתיים היה, וכבר עול משפחה עליו. זקוק היה למעיל חדש, וכפפות לא היו לו. ג'ים נעצר בפתח. עיניו היו נעוצות בדלה, והיה בהן מבע שדלה לא יכלה להבינו. הוא הפיל עליה פחד. לא כעס היה זה, לא גנאי, לא חלחלה אף אחת מן הרגשות שהכינה עצמה לקראתם הוא פשוט הביט בה ולא גרע מבטו ממנה ועל פניו תו מבע מיוחד.

בצעדים כושלים זזה דלה מן השולחן וקרבה אליו. "ג'ים חביבי" קראה "אל תביט בי ככה. אני גזזתי את שערותיי ומכרתי אותן כי רציתי לקנות לך מתנה לחג המולד. שערותיי תצמחנה שוב, אתה לא כועס נכון? פשוט הייתי מוכרחה לעשות את זה. שערותיי צומחות מהר- מהר. אמור חג שמח ג'ים, והבה נהייה מאושרים. אתה אינך יודע איזו מתנה נחמדה, איזו מתנה יפה יש לי בשבילך".

"את גזזת את שערותייך?" שאל ג'ים ביגיעה רבה כאילו עובדה זו טרם חדרה להכרתו.

"גזזתי ומכרתי אותן" אמרה דלה "אינך אוהב אותי באותה מידה? בין כה וכה גם בלי השערות שלי הריני אני, לא כן?" ג'ים סקר את החדר בתמיהה. "את אומרת ששערך איננו?" – אמר בסבר של טמטום כמעט. "אינך צריך לחפש אותן" אמרה דלה, "הוא נמכר אני אומרת לך, נמכר ואיננו עוד. עכשיו חג המולד, בחורי, נהג עמי יפה כי למענך הלך ואיננו. אולי היו שערות ראשי ספורות", המשיכה "אך לעולם יוכל איש למנות ולחשב את אהבתי אליך. אשים את הצלעות, ג'ים?"

דומה היה כי ניעור ג'ים מהזיותו. הוא חיבק את דלה שלו. ג'ים הוציא מכיס מעילו חבילה קטנה, ושם אותה על השולחן. "אל תטעי בי דלה" אמר "אינני חושב שאיזה דבר כמו

תספורת או תגלחת, או חפיפת ראש יפחית במשהו את אהבתי לנערה שלי. אבל אם תפתחי את החבילה הזאת אולי תראי מדוע בלבול אותי בהתחלה". אצבעות לבנות וזריזות התירו את החוט והנייר. ואחר כך נשמעה צווחת גיל נלהבת, ואחר כך אבוי, מעבר מהיר אל דמעות ובכי. כי הנה היו בחבילות מסרקות. מערכת מסרקות לשיער. אשר זה ימים רבים הייתה דלה מתפעלת מהם באחד מחלונות הראווה. מסרקות יפים עטורים באבני חן, זאת ידעה ולבה פשוט נכסף אליהם כל פעם שראתה אותם. לא היה לה כל צל של תקווה לזכות בהם! ועתה הם שלה. אבל השיער שהיה צריך לפאר את הקישוטים – לא היה לה עוד. היא אימצה את המסרקות אל ליבה, נשאה עיניה וחייכה: "שערותיי ממהרות כל כך לצמוח".

ואחר כך קפצה דלה כמו חתלתול שנכווה וקראה: "הוי, הוי!" ג'ים עדיין לא ראה את מתנתו היפה. בלהיטות הושיטה לו אותה על כף ידה הפתוחה. המתכת היקרה התנוצצה כאילו השתקפה בה רוחה המאירה והיוקדת. "נכון שזה יפה ג'ים? בכל העיר התרוצצתי עד שמצאתי אותה. עכשיו תצטרך להסתכל 100 פעמים ביום מה השעה. תן לי את שעונך אני רוצה לראות איך היא נראית עליו".

במקום לציית לה, התיישב על הספה, שילב ידיו מאחורי עורפו וחייך. "דלה" - אמר - בואי ונניח למתנות שלנו. הן נאות כל כך עד שאין כדאי להשתמש בהן עכשיו. אני מכרתי את השעון כדי שיהיה לי כסף לקנות את המסרקות שלך ועכשיו, מה דעתך לשים את הצלעות על האש?"

3.

לסיים – המורה מכינה שני קלפים או כותבת על הלוח – סימן קריאה וסימן שאלה.

היא מזמינה סימני שאלה וסימני קריאה שהתחדדו בקרב התלמידים:

סימן שאלה = שאלה שהייתי רוצה לשאול.

סימן קריאה = משהו שחשוב לי לומר.

תלמיד שמעונין לדבר לוקח את אחד משני הקלפים או את שניהם ומשתף, ללא תגובות...

המורה מוזמנת לכתוב אצלה את הדברים שנאמרו, כהכנה לתכנון השיעור הבא, כנקודות למחשבה ולהתבוננות פרטנית על תלמידים מסוימים.

הצעה ליישום – נבקש מהתלמידים לשוחח עם מבוגר משמעותי בחייהם על השיעור שהיה....

מקורות

איזיקוביץ', צ' ולב-ויזל, ר' (2014). לקט נתונים- התעללות, הזנחה ואלימות כלפי ילדים ובני נוער בישראל: בין שכיחות לדיווח. אפידמיולוגיה של התעללות בילדים בקרב ילדים בישראל.

[אתר על"ם – עמותה לנוער במצבי סיכון](#)

ברנדס, י' (2001). גרעינים לבנים. הוצאת ידיעות אחרונות.
גיא, ר' (2016). זרקור: זנות בקרב נוער להט"בי – היבטים חברתיים ומשפטיים והתמודדות עם התופעה בעשור האחרון בישראל" (875) זכויות הקהילה הגאה בישראל: משפט, נטייה מינית וזהות מגדרית.

מכון חרוב (2013). מתבגרים ופורנוגרפיה: לקט נתונים לקראת יום עיון בנושא התבגרות בעידן פורנוגרפי- צריכת פורנוגרפיה והקשר להתנהגויות סיכון. נדלה מתוך:

<http://www.orianit.edu-negev.gov.il/yeutzmm/files/%D7%90%D7%9C%D7%99%D7%9E%D7%95%D7%AA%20%D7%9E%D7%99%D7%A0%D7%99%D7%AA%202014/%D7%9C%D7%A7%D7%98%20%D7%A0%D7%AA%D7%95%D7%A0%D7%99%D7%9D%20%D7%A2%D7%9C%20%D7%97%D7%A9%D7%99%D7%A4%D7%94%20%D7%9C%D7%A4%D7%95%D7%A8%D7%A0%D7%95%D7%92%D7%A8%D7%A4%D7%99%D7%94%20%D7%9E%D7%9B%D7%95%D7%9F%20%D7%97%D7%A8%D7%95%D7%91.pdf>

סנטו, י' וכרמלי, א' (2016). הסקר הלאומי על תופעת הזנות בישראל. משרד הרווחה והשירותים החברתיים והמשרד לביטחון פנים. נדלה מתוך:
https://www.gov.il/he/Departments/publications/reports/report_prostitution_in_israel_2016

עלון: "מתבגרים ופורנוגרפיה" לקט נתונים לקראת יום עיון בנושא התבגרות בעידן פורנוגרפי-צריכת פורנוגרפיה והקשר להתנהגויות סיכון. נערך בידי "מכון חרוב", 2013.

[פיתוחים שונים שנעשו בתחום איתור וזיהוי ילדים ונוער בסיכון - אתר שפ"נט](#)

רבינוביץ', מ' (2010). ניצול מיני מסחרי של קטינים בישראל: מסמך לוועדת המשנה למאבק בסחר בסמים ולוועדה לזכויות הילד לקראת היום הבין-לאומי לזכויות הילד. מרכז המחקר והמידע של הכנסת. נדלה מתוך:

https://www.knesset.gov.il/mmm/heb/MMM_Results.asp?CatId=13

Hershkowitz, I. (2011). The effects of abuse on sexually intrusive behavior by children: An analysis of child justice records. *Child Abuse & Neglect*, 35(1), 40-49.

Chaffin, M., Berliner, L., Block, R., Cavanagh Johnson, T., Friedrich, W.N., Garza Louis, D., Lyon, T.D., Jacqueline Page, I., Prescott, D.S., Silovsky, J.F., (2008). Report of the ATSA task force on children with sexual behavior problems. *Child Maltreatment*, 13(2), 199-212.